

QUAN HỆ MỸ - TRUNG DƯỚI THỜI TỔNG THỐNG JOE BIDEN

Trần Thị Hải Yến*
Hoàng Minh Hồng**

Tóm tắt: Quan hệ Mỹ - Trung là một trong những cặp quan hệ quốc tế quan trọng nhất hiện nay. Những biến động của cặp quan hệ này có tác động mạnh mẽ tới trật tự chính trị và sự phát triển kinh tế của toàn cầu. Sau khi Tổng thống Joe Biden trở thành người đứng đầu Nhà Trắng vào tháng 1/2021, đã tồn tại rất nhiều dự đoán về sự thay đổi trong cặp quan hệ này. Xuất phát từ 4 điểm đề xuất về cải thiện quan hệ song phương Mỹ - Trung của Ngoại trưởng Vương Nghị, bài viết đi vào phân tích quan điểm của Trung Quốc và phản ứng của Mỹ về mối quan hệ này, đồng thời bước đầu đưa ra những xu hướng cho quan hệ Mỹ - Trung thời gian tới.

Từ khóa: Mỹ, Trung Quốc, quan hệ song phương

Quan hệ Mỹ - Trung dưới thời Tổng thống Donald Trump đã có những biểu hiện khó khăn ngay từ năm đầu tiên. Tuy nhiên, chỉ khi những căng thẳng thương mại giữa hai nước ngày một gia tăng từ năm 2018 cho tới nay, mối quan hệ này mới thực sự trở nên khó hàn gắn. Đặc biệt, trong năm 2020, đại dịch Covid-19 bùng phát, đã trở thành nguyên nhân chính, trực tiếp, đẩy quan hệ Mỹ - Trung giảm xuống mức thấp nhất trong nhiều thập kỷ qua.

Sự gia tăng căng thẳng trong quan hệ Mỹ - Trung đã trở thành cuộc đối đầu trên nhiều mặt trận. Sau khi Chính quyền Tổng thống Joe Biden chính thức lãnh đạo, cả Mỹ và Trung Quốc đều đã bắt đầu thể hiện những quan điểm của mình trong việc “sắp xếp” lại mối quan hệ này.

1. Quan điểm của Trung Quốc về quan hệ Mỹ - Trung giai đoạn mới

Ngày 22/2/2021, Ngoại trưởng Vương Nghị đã có bài phát biểu tại Diễn đàn Lanting về “Đối thoại và hợp tác, kiểm soát sự khác biệt, thúc đẩy quan hệ Trung - Mỹ trở lại đúng hướng”. Bài phát biểu đã chỉ ra bốn đề xuất nhằm thúc đẩy quan hệ Trung - Mỹ, bao gồm: (1) tôn trọng nhau, không can thiệp vào công việc nội bộ của nhau; (2) tăng cường đối thoại và quản lý đúng đắn những mâu thuẫn và khác biệt; (3) tái khởi động những hợp tác có lợi cho hai nước; (4) tháo gỡ những trở ngại và khôi phục trao đổi trong các lĩnh vực khác nhau giữa hai nước.¹ Đây là một trong những động thái đầu tiên của Trung Quốc nhằm thể hiện quan điểm của nước này sau khi Chính quyền Joe Biden chính thức lãnh đạo nước Mỹ.

* Viện nghiên cứu Trung Quốc

** Đại học Ngoại Thương Hà Nội

Có thể nhìn nhận quan điểm của Trung Quốc trong quan hệ với Mỹ xuất phát từ mục tiêu trước mắt và mục tiêu dài hạn.

Về mục tiêu trước mắt, quan hệ Mỹ - Trung khoảng hai năm trở lại đây đã chứng kiến cuộc đối đầu trái rợ trên nhiều lĩnh vực giữa Mỹ và Trung Quốc và dẫn tới những rạn nứt ngày càng sâu sắc trong quan hệ hai nước. Sự rạn nứt này bắt đầu từ những động thái cứng rắn của Mỹ, nhưng lại được thúc đẩy như một kết quả của chính sách đối ngoại ngày càng quyết liệt của Trung Quốc. Việc nước Mỹ thay đổi lãnh đạo là cơ hội để Trung Quốc giảm nhiệt cho những căng thẳng, thể hiện thiện chí với Mỹ. Ngoài ra, trong những ngày cuối cùng của Chính quyền Tổng thống Donald Trump, Bộ Ngoại giao Mỹ đã cáo buộc Chính phủ Trung Quốc phạm tội diệt chủng và tội ác chống lại loài người thông qua đàn áp quy mô rộng đối với người Duy Ngô Nhĩ và các dân tộc thiểu số chủ yếu là Hồi giáo ở khu vực Tây Bắc Tân Cương.² Đây được coi là đỉnh điểm của cuộc tranh luận kéo dài nhiều năm về vấn đề vi phạm nhân quyền của Bắc Kinh trong nhiều thập kỷ. Ngay sau khi Tổng thống Joe Biden nắm quyền, Mỹ tiếp tục thể hiện rõ ràng và gay gắt về vấn đề nhân quyền ở Tân Cương. Ngoại trưởng Mỹ Antony Blinken, khẳng định quyết tâm trong việc đưa ra các biện pháp trừng phạt đối với quốc gia này về nạn diệt chủng. Cùng với đó, là sự lên án Trung Quốc rất gay gắt của EU, Anh hay Australia.

Mặc dù trên thực tế, nó khó có thể làm thay đổi hành vi của Trung Quốc, đặc biệt trong bối cảnh nước này đang có được tăng trưởng kinh tế tích cực và sự lên ngôi của chủ nghĩa dân tộc yêu nước. Tuy nhiên, những cáo buộc cứng rắn này dẫn đến một áp lực quốc tế vô cùng lớn đối với Trung Quốc, cũng như ảnh hưởng cực kỳ nghiêm trọng đến hình ảnh và uy tín của nước này trên toàn cầu.

Bên cạnh đó, cuộc gọi đầu tiên giữa hai nhà lãnh đạo cấp cao của Mỹ và Trung Quốc sau khi Tổng thống Joe Biden nắm quyền, đã không cho thấy tín hiệu căng thẳng giữa hai nước sẽ giảm trong tương lai. Trong báo cáo tóm tắt về cuộc gọi giữa hai nhà lãnh đạo, Nhà Trắng đã chỉ ra rằng, Tổng thống Biden đã nhấn mạnh mối quan tâm của mình về môi quan hệ kinh tế công bằng với Trung Quốc, cuộc đàn áp tại Hồng Kông, vi phạm nhân quyền ở Tân Cương, và hành động ngày càng quyết đoán của Trung Quốc trong khu vực, kể cả đối với Đài Loan.³ Những điều này cho thấy, chính quyền mới của Mỹ cũng sẽ không buông lỏng những vấn đề đang tồn tại giữa hai nước.

Về mục tiêu dài hạn, Trung Quốc đang trên con đường tới vị trí trung tâm của châu Á và cường quốc hàng đầu thế giới. Điều này cho phép Trung Quốc có khả năng lớn hơn trong việc hình thành các quy tắc và thể chế theo hướng có lợi cho mình, đồng thời khẳng định được mô hình chính trị và kinh tế của nước này. Đây cũng được coi là đặc điểm

nhất quán trong chính sách đối ngoại của Trung Quốc nhằm thúc đẩy sự tôn trọng đối với các “lợi ích cốt lõi” của nước này. Do vậy, các mối quan hệ đối ngoại của Trung Quốc cũng cần phải hỗ trợ cho các mục tiêu phát triển của quốc gia, cụ thể là kế hoạch 5 năm lần thứ 14, kế hoạch năm 2035 và kế hoạch năm 2049. Để đạt được các mục tiêu dài hạn của mình, Trung Quốc cần phải vượt qua những thách thức trong ngắn hạn, mà điển hình là những cản trở cho sự trỗi dậy của Trung Quốc. Những lo ngại như vậy càng trở nên cấp thiết hơn, khi Tổng thống Biden ngay sau khi nắm quyền đã nhấn mạnh vào việc phối hợp với các đồng minh và đối tác để kiềm chế Trung Quốc. Chính vì vậy, việc tìm cách hạ nhiệt căng thẳng trong quan hệ với Mỹ là một trong những trụ cột để có thể phá vỡ chiến lược bao vây Trung Quốc. Đồng thời, mỗi quan hệ bình thường trở lại với Mỹ cũng giúp Trung Quốc “an tâm” để giải quyết các thách thức trong nước như: chống đói nghèo, chống ô nhiễm và chống tham nhũng.

Cần nhận thức rằng, Mỹ vẫn sẽ duy trì mục tiêu bảo vệ vị trí số một của mình và tiếp tục kiềm chế Trung Quốc. Dưới thời của Tổng thống Donald Trump, Mỹ đã đối đầu với Trung Quốc trên mọi mặt trận từ chiến tranh thương mại, công nghệ đến các vấn đề Hồng Kông, Đài Loan. Dưới thời Chính quyền Tổng thống Joe Biden, Trung Quốc đương nhiên muốn tránh những xung đột với Mỹ, nhưng cũng thể hiện rõ quyết tâm

bảo vệ các “lợi ích cốt lõi” của mình. Theo đó, những đề xuất của Ngoại trưởng Vương Nghị thực chất không phải là quá mới, nhưng nó có tính tiếp sức cho quá trình “thuyết phục” Chính quyền Tổng thống Joe Biden thay đổi cách tiếp cận với Trung Quốc. Bởi theo Trung Quốc sự đối đầu sẽ gây hại cho cả hai nước, và liên minh chống Trung Quốc là một chiến lược đi ngược lại lịch sử. Những đề xuất của Vương Nghị đối với việc cải thiện quan hệ Mỹ - Trung còn mang ý nghĩa “nhắc nhở” Mỹ cần phải chấp nhận sự trỗi dậy không thể tránh khỏi của Trung Quốc. Mỹ cũng cần nhận ra “sự trẻ hóa vĩ đại của dân tộc Trung Hoa” là không thể ngăn cản và Trung Quốc xứng đáng có được vị thế cường quốc hàng đầu ngang hàng với Mỹ.

Mặc dù thể hiện sự sẵn sàng của mình trong việc mở lại các cuộc đối thoại mang tính xây dựng với Mỹ, Trung Quốc trên thực tế đã triển khai các hoạt động cụ thể mang tính toàn diện nhằm giảm bớt sự phụ thuộc quá lớn vào những biến đổi trong quan hệ Mỹ - Trung. Điều này bao gồm ba nội dung lớn: duy trì xây dựng môi trường ổn định bên ngoài; giảm sự phụ thuộc vào Mỹ trong khi tăng sự phụ thuộc của thế giới vào Trung Quốc; mở rộng ảnh hưởng của Trung Quốc ra bên ngoài.

Đối với việc duy trì xây dựng môi trường ổn định bên ngoài, bên cạnh việc giảm căng thẳng trong quan hệ với Mỹ, Trung Quốc cũng tìm cách gia tăng

quan hệ với các nước láng giềng, làm sâu sắc hơn quan hệ với Nga, hướng EU đi theo hướng hợp tác với Trung Quốc. Việc Trung Quốc hoàn thành Hiệp định Đối tác Kinh tế Toàn diện Khu vực (RCEP) đánh dấu một bước tiến quan trọng trong nỗ lực tăng cường quan hệ với các nước láng giềng. RCEP đã đặt Trung Quốc vào vị trí trung tâm của nhóm thương mại lớn nhất thế giới trong khu vực năng động nhất của nền kinh tế toàn cầu, đảm bảo Trung Quốc sẽ vẫn là trung tâm của chuỗi giá trị khu vực. Bên cạnh kinh tế, Trung Quốc cũng rất chú trọng tới mặt trận ngoại giao với chiến lược ngoại giao y tế. Ngoại trưởng Vương Nghị đã đưa ra một chương trình nghị sự Trung Quốc - ASEAN cho năm 2021, tập trung vào việc kiểm soát tốt Covid-19; thúc đẩy phục hồi kinh tế; giảm nghèo, phòng chống và cứu trợ thiên tai, biến đổi khí hậu và bảo vệ môi trường.⁴

Trung Quốc cũng nỗ lực ngăn chặn việc hình thành một mặt trận liên minh xuyên Đại Tây Dương giữa Mỹ và EU, nhằm cô lập và kiềm chế Bắc Kinh. Điều này có lẽ đã góp phần kết thúc đàm phán Hiệp định đầu tư toàn diện Trung Quốc - EU ngay trước lễ nhậm chức của Tổng thống Joe Biden. Trong bài phát biểu tại Diễn đàn kinh tế thế giới Davos, Chủ tịch Tập Cận Bình đã thể hiện sự tự tin của mình bằng những cảnh báo nguy hiểm về việc nỗ lực xây dựng một liên minh giữa các nền dân chủ để chống lại Trung Quốc: “Lịch sử

và thực tế đã cho thấy rõ ràng rằng cách tiếp cận sai lầm của đối kháng và đối đầu, dù là dưới hình thức chiến tranh lạnh, chiến tranh nóng, chiến tranh thương mại hoặc chiến tranh công nghệ, cuối cùng sẽ làm tổn hại đến lợi ích của tất cả các quốc gia và làm suy yếu lợi ích của người dân.”⁵ Bài phát biểu như một sự nhắc nhở về việc cần thiết phải duy trì một môi trường ổn định cho sự phát triển, và việc chống lại Trung Quốc là điều không nên xảy ra.

Đối với nỗ lực giảm sự phụ thuộc vào Mỹ và tăng sự phụ thuộc của thế giới vào Trung Quốc, Trung Quốc đã tăng cường đa dạng hóa các mối quan hệ kinh tế và tăng cường khả năng tự cung - tự cấp của nền kinh tế. Đồng thời, quốc gia này cũng đã theo đuổi các chính sách cởi mở về đầu tư và thương mại ra nước ngoài nhằm khiến các nước khác trở nên phụ thuộc nhiều hơn vào kinh tế Trung Quốc. Chiến lược tuần hoàn kép là một ví dụ điển hình cho quá trình Trung Quốc tìm cách giảm sự phụ thuộc vào các nhà cung cấp nước ngoài thông qua chu trình sản xuất, phân phối và tiêu dùng trong nước. Bên cạnh đó, nền kinh tế phát triển cùng mức sống được nâng cao đã thúc đẩy nhu cầu đối với các loại hàng hóa. Do đó, các đối tác thương mại của Trung Quốc cũng ngày càng phụ thuộc vào thị trường tiêu thụ của nước này. Trung Quốc cũng đang nỗ lực tự chủ hơn trong lĩnh vực công nghệ cao. Đây là điều kiện cần thiết để thoát khỏi áp lực trong cuộc chiến công nghệ với Mỹ.

Quốc gia này đang tập trung vào việc sản xuất chất bán dẫn, trí tuệ nhân tạo, công nghệ sinh học và một loạt công nghệ tiên tiến khác. Kế hoạch đầy tham vọng của Trung Quốc khiến nước này có thể trở thành quốc gia dẫn đầu trong công nghệ.

Đối với chiến lược mở rộng ảnh hưởng ra bên ngoài, trong những năm gần đây, Trung Quốc ngày càng thể hiện sự chủ động. Quốc gia này luôn nỗ lực xây dựng hình ảnh là nhân tố tích cực đóng góp cho hàng hóa công toàn cầu, một nước lớn có trách nhiệm và là người duy trì ổn định khu vực. Sáng kiến Vành đai và Con đường được coi là công cụ vô cùng hữu dụng trong việc gia tăng ảnh hưởng của Trung Quốc, thông qua các dự án kết nối cơ sở hạ tầng, gia tăng sự phụ thuộc của các nước khác vào Trung Quốc. Các phương tiện truyền thông Trung Quốc cũng đã tạo ra một làn sóng ca ngợi các ưu điểm của mô hình quản trị của Trung Quốc. Đặc biệt, trong bối cảnh Covid-19 đang diễn ra phức tạp, Trung Quốc nổi lên với những chiến lược ngoại giao khẩu trang, ngoại giao vaccine. Đồng thời, Bắc Kinh đã và đang mở rộng nhiệm vụ của các cơ quan an ninh Trung Quốc ở nước ngoài, thông qua các hiệp ước dẫn độ, quan hệ đối tác thể chế giữa các cơ quan an ninh Trung Quốc và các cơ quan an ninh nước ngoài. Trong một báo cáo của Brookings, các công cụ giám sát nội địa của Trung Quốc đã được hơn 80 quốc gia trên thế giới áp dụng từ năm 2008.⁶

Điều này có khả năng mở rộng hơn nữa ảnh hưởng của các chuẩn mực và thông lệ của Trung Quốc và giúp nước này đạt được ba mục tiêu bao gồm: (1) đe dọa các cá nhân, tổ chức có quan điểm hoặc chính sách thách thức lợi ích của Trung Quốc; (2) bảo vệ lợi ích của công dân và lợi ích thương mại của Trung Quốc tại nước ngoài; (3) dần buộc các quốc gia khác chấp nhận các công nghệ giám sát của Trung Quốc. Với tất cả các công cụ này, ảnh hưởng cứng và mềm của Trung Quốc tại nước ngoài sẽ có thêm cơ sở để ngày một lan rộng và vững chắc.

2. Phản ứng và cách tiếp cận của Chính quyền Biden

Thực chất, một chính quyền mới lên nắm quyền không xóa đi những mâu thuẫn cơ bản giữa Mỹ và Trung Quốc. Sự trỗi dậy nhanh chóng của Trung Quốc thực sự đã thách thức sự thống trị của Mỹ trên nhiều lĩnh vực, từ công nghệ đến quản trị toàn cầu. Chính vì vậy dù ứng viên nào trở thành Tổng thống Mỹ thì cũng sẽ đưa ra những chính sách nhằm đẩy lùi thách thức mà Trung Quốc tạo ra đối với sức mạnh, uy tín và các giá trị Mỹ. Đối với Tổng thống Joe Biden, ông vẫn giữ một thái độ cứng rắn trong vấn đề Trung Quốc từ trong chiến dịch tranh cử cho tới hiện nay. Sau cuộc điện đàm với Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình, Tổng thống Biden đã cảnh báo rằng Trung Quốc đang mạnh tay vượt qua Mỹ về cơ sở hạ tầng, khi nước này đang đầu tư rất nhiều tiền

và giải quyết hàng loạt vấn đề liên quan đến giao thông, môi trường. Tổng thống Mỹ cho rằng, nếu nước này không có những bước đi mạnh mẽ thì Trung Quốc sẽ thế chỗ vị trí hàng đầu của họ, mà trước tiên trong lĩnh vực xây dựng cơ sở hạ tầng là điều nhìn thấy rõ ràng nhất.

Đặc biệt, sau khi nắm quyền, Tổng thống Biden hứa sẽ nhanh chóng khôi phục và sửa chữa các mối quan hệ của Mỹ với phần còn lại của thế giới, từ Iran đến Nga, châu Âu đến Mỹ Latinh. Tuy nhiên, riêng với Trung Quốc, Chính quyền Biden chưa có động thái giảm nhiệt nào. Mặc dù cách tiếp cận là có thay đổi khi chưa đưa ra các thông báo về các biện pháp trừng phạt mới đối với Trung Quốc. Tuy nhiên, Chính quyền Biden cũng chưa xóa bỏ bất cứ lệnh trừng phạt, cũng như các biện pháp áp thuế mà chính quyền cựu Tổng thống Trump đã áp dụng. Lập trường cứng rắn của Tổng thống Biden xuất phát từ cuộc cạnh tranh quyền lực toàn cầu, cũng là kết quả của chiến dịch tranh cử tổng thống năm 2020, khi Tổng thống Biden nhiều lần được miêu tả là có cách tiếp cận mềm mỏng với Trung Quốc. Do đó, trong tháng đầu tiên nắm chính quyền, Tổng thống Biden bên cạnh việc giữ lại những di sản của chính quyền Trump trong quan hệ với Trung Quốc, còn tiếp tục gay gắt với nước này trong vấn đề nhân quyền của người Hồi giáo Duy Ngô Nhĩ, cũng như bác bỏ gần như tất cả các yêu sách hàng hải của Trung Quốc ở Biển Đông.

Cụ thể hơn, ngày 3/3/2021, Tổng thống Joe Biden đã đưa ra hướng dẫn chiến lược an ninh quốc gia tạm thời như một tầm nhìn trước mắt của mình về vai trò của Mỹ trên thế giới. Bản hướng dẫn này đã có 20 lần đề cập tới Trung Quốc, đồng thời nhắc lại những ý tưởng then chốt trong tầm nhìn chính sách đối ngoại của chính quyền như phục hồi nền dân chủ, đầu tư vào khả năng cạnh tranh của Mỹ, cũng như tăng cường các liên minh của Mỹ. Tổng thống Mỹ đã chỉ rõ Trung Quốc hiện nay là đối thủ cạnh tranh duy nhất, có khả năng kết hợp sức mạnh kinh tế, ngoại giao, quân sự và công nghệ của mình để tạo ra thách thức lâu dài đối với một hệ thống quốc tế ổn định và mở.⁷ Có thể thấy, để đối phó với Trung Quốc, Mỹ sẽ đưa ra những hướng đi chính như sau:

Trên lĩnh vực ngoại giao, Mỹ đang tiến hành rà soát lại chính sách đối ngoại của mình. Mục tiêu ưu tiên chính sách đối ngoại của chính quyền mới cũng sẽ tập trung vào việc chống lại Trung Quốc, mặc dù cách tiếp cận so với Chính quyền cựu Tổng thống Trump có thể khác biệt. Trong bối cảnh an ninh toàn cầu có nhiều thay đổi, Tổng thống Biden đã chỉ rõ mối liên hệ sâu sắc của Mỹ với Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, Châu Âu và Tây bán cầu. Đồng thời, Mỹ sẽ khẳng định lại vị thế đứng đầu của mình bằng cách đặt ra các chương trình nghị sự quốc tế. Ngoại trưởng Mỹ Blinken cũng đã khẳng định rằng:

“Bất cứ nơi nào các quy tắc an ninh quốc tế và nền kinh tế toàn cầu được viết ra, nước Mỹ sẽ ở đó, và lợi ích của người dân Mỹ sẽ là trung tâm”.⁸ Ngoài NATO, Australia, Nhật Bản và Hàn Quốc, là những liên minh quan trọng của mình, Mỹ dự kiến sẽ làm sâu sắc hơn quan hệ đối tác với Ấn Độ, New Zealand, cũng như Singapore, Việt Nam và ASEAN. Trên lĩnh vực quân sự, Mỹ sẽ hiện diện mạnh mẽ nhất ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương và châu Âu để bảo vệ đồng minh của mình, đồng thời cùng các đồng minh và đối tác quan trọng chống lại sự “bành trướng” của Trung Quốc. Trên lĩnh vực kinh tế, Mỹ cam kết hỗ trợ các nước láng giềng và đối tác thương mại của Trung Quốc chống lại thương mại không công bằng của Trung Quốc. Trong vấn đề quản trị toàn cầu, dưới thời cựu Tổng thống Donald Trump, Mỹ được coi là đã để lại những khoảng trống lãnh đạo cho Trung Quốc trong một số lĩnh vực như biến đổi khí hậu hay thực hiện chủ nghĩa bảo hộ thương mại. Đến thời Tổng thống Biden, Mỹ tái gia nhập hiệp định khí hậu vào ngày đầu tiên của nhiệm kỳ tổng thống mới. Ngoài ra, Mỹ cũng có khả năng cân nhắc về việc tái tham gia TPP phiên bản mới. Trong lĩnh vực công nghệ, việc duy trì vị trí dẫn đầu của Mỹ trong lĩnh vực công nghệ sẽ liên quan đến việc đầu tư mạnh mẽ vào nghiên cứu và phát triển (R&D) cũng như chính sách nhập cư hợp lý để thu hút nhân tài hàng đầu. Do vậy, Chính quyền Biden

sẽ tập trung đầu tư hàng trăm triệu USD cho R&D trong các lĩnh vực bao gồm trí tuệ nhân tạo và năng lượng sạch. Đồng thời, Mỹ cũng đã đưa ra một lệnh điều hành để đảm bảo các nguồn cung cấp được coi là quan trọng đối với Mỹ như chất bán dẫn và khoáng sản đất hiếm.⁹ Không chỉ vậy, Mỹ dưới thời Tổng thống Biden cũng không né tránh vấn đề Đài Loan khi tuyên bố rằng nước này sẽ hỗ trợ Đài Loan, bởi đây là một nền dân chủ hàng đầu và là một đối tác kinh tế và an ninh quan trọng, phù hợp với các cam kết lâu đời của Mỹ.¹⁰

Có thể thấy, Mỹ đã định hướng mối quan hệ với Trung Quốc bởi sự kết hợp giữa cạnh tranh - hợp tác - đối đầu. Để thực hiện điều này, Mỹ cần lấy lại vị thế hàng đầu, quyết định trong các lĩnh vực, xây dựng liên minh chặt chẽ hơn và củng cố nền dân chủ Mỹ. Tổng thống Biden, bên cạnh đó cũng sẽ xoáy sâu vào vấn đề nhân quyền của Trung Quốc thông qua các trường hợp của Tân Cương và Hồng Kông. Điều này không chỉ làm ảnh hưởng đến uy tín và hình ảnh của Trung Quốc, mà còn làm nổi bật hơn giá trị dân chủ Mỹ.

3. Dự báo xu hướng quan hệ Mỹ - Trung

Cần nhận thức rằng, tất cả những căng thẳng trong quan hệ Mỹ - Trung xuất phát từ việc tái cơ cấu quyền lực trong hệ thống quốc tế. Với quy mô kinh tế và các khoản đầu tư như hiện nay của Trung Quốc, việc kỳ vọng quốc gia này

tiếp tục “giữ mình” trong các vấn đề quốc tế là điều không thực tế. Sáng kiến Vành đai và Con đường là nỗ lực của Trung Quốc nhằm thúc đẩy sự phát triển quốc tế, đồng thời là phương án để Trung Quốc thể hiện trách nhiệm của một cường quốc. Trong khi đó, Mỹ với tư cách là cường quốc hàng đầu thế giới, lại lo lắng về việc bị thay thế bởi Trung Quốc. Dưới thời Tổng thống Biden, quan hệ Mỹ - Trung được định hình bởi sự pha trộn giữa hợp tác, cạnh tranh và đối đầu. Tuy vậy, xu hướng cạnh tranh mạnh mẽ sẽ tiếp tục chi phối cách tiếp cận của Mỹ trong quan hệ với Trung Quốc. Điều này xuất phát từ những quan điểm khá thống nhất bên trong nước Mỹ về Trung Quốc và thách thức mà quốc gia này tạo ra đối với Mỹ. Một sự thay đổi lớn đã diễn ra trong thái độ của người Mỹ đối với Trung Quốc vài năm qua. Tỷ lệ người Mỹ có cái nhìn không tích cực về Trung Quốc là 12% vào khoảng năm 2012, 47% vào năm 2017, và 66% vào năm 2020.¹¹ Và rất nhiều khả năng Chính quyền Biden sẽ sử dụng điểm này để làm dịu đi sự chia rẽ trong nội bộ chính trị Mỹ hiện nay.

Theo báo cáo “Chính sách đối ngoại dành cho tầng lớp trung lưu” gần đây của Carnegie Endowment, Mỹ có thể sử dụng một cách tiếp cận không thuần túy theo chủ nghĩa quốc tế tự do và cũng không thuần túy theo chủ nghĩa dân túy, trong các mối quan hệ đối ngoại của Mỹ. Theo đó, có thể thấy tương lai quan hệ Mỹ - Trung theo các hướng sau:

(1) Mỹ sẽ sử dụng một cách tiếp cận tổng hợp hơn trong chính sách với Trung Quốc, cụ thể Chính quyền Biden sẽ coi chính sách thương mại với Trung Quốc là một phần của mối quan hệ tổng thể Mỹ - Trung, tiếp cận tích hợp giữa chủ nghĩa quốc tế tự do và chủ nghĩa dân túy. Tổng thống Biden có thể áp đặt các hình phạt thương mại đối với hành vi thao túng tiền tệ hoặc vi phạm quyền sở hữu trí tuệ của Trung Quốc, hoặc coi bảo hộ mậu dịch là một trong nhiều công cụ chính sách để trừng phạt Trung Quốc vì các hành vi phi thương mại; (2) Mỹ sẽ cởi mở hơn trong các hợp tác quốc tế về thương mại, sử dụng các hợp tác này để củng cố vai trò lãnh đạo của Mỹ, cũng như tạo ra sức kiềm chế đối với Trung Quốc. Tổng thống Biden có thể đưa Mỹ tham gia lại TPP, khởi động lại động lực hướng tới Đối tác thương mại và đầu tư xuyên Đại Tây Dương với EU và đàm phán các điều khoản thương mại mới với Anh thời kỳ hậu Brexit; (3) Mỹ sẵn sàng tố cáo Trung Quốc về các hành vi vi phạm nhân quyền và các hành vi thương mại không công bằng. Trong đó, Chính quyền Biden có thể sẽ coi nhân quyền trở thành một vấn đề then chốt, trong bối cảnh tình hình hiện tại ở Tân Cương và Hồng Kông đang diễn ra phức tạp và Trung Quốc phải nhận nhiều chỉ trích.

Nhìn chung, Chính quyền Biden có khả năng thiết lập một hướng đi cân bằng, trung tâm trong mối quan hệ với Trung Quốc. Mặc dù nước Mỹ dưới thời

Tổng thống Biden có thể ít đổi đầu hơn và sẽ đưa ra mức độ ổn định trong chính sách Trung Quốc của mình, nhưng vẫn còn quá sớm để vẽ nên một bức tranh tươi sáng về mối quan hệ này trong vài năm tới. Đối với Trung Quốc, Bắc Kinh vẫn có xu hướng thích sự ổn định trong mối quan hệ này. Bởi mục tiêu của Trung Quốc trong quan hệ với Mỹ là buộc Mỹ chấp nhận sự trỗi dậy của Trung Quốc như một cường quốc. Trong nhiệm kỳ của Tổng thống Biden, Trung Quốc hy vọng sẽ có thêm những cuộc đàm phán, hợp tác với Mỹ trong vấn đề thương mại và quản trị toàn cầu. Tuy vậy, Trung Quốc sẽ ngày càng quyết đoán hơn và yêu cầu Mỹ tôn trọng những vấn đề mà nước này coi là “lợi ích cốt lõi”. Các vấn đề như Đài Loan, Hồng Kông, Tân Cương và Biển Đông là những vấn đề mà Trung Quốc coi là “lẫn ranh đỏ” và sẽ không có bất kỳ sự lùi bước nào ■

Chú thích:

1. 中国外交部 (2021), 王毅在“对话合作, 管控分歧——推动中美关系重回正轨”蓝厅论坛上发表致辞, <https://www.fmprc.gov.cn/web/wjzbzd/t1855525.shtml> (Bộ Ngoại giao Trung Quốc (2021), *Vương Nghị có bài phát biểu tại Diễn đàn Lanting về “Đối thoại và hợp tác, kiểm soát sự khác biệt - Thúc đẩy quan hệ Trung - Mỹ trở lại đúng hướng”*)
2. Bill Chappell (2021), “Pompeo Accuses China Of Genocide Against Muslim Uighurs In Xinjiang”, NPR, <https://www.npr.org/2021/01/19/958468971/pompeo-accuses-china-of-genocide-against-muslim-uighurs-in-xinjiang>
3. The White House (2021), *Readout of President Joseph R. Biden, Jr. Call with President Xi Jinping of China*, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/02/10/readout-of-president-joseph-r-biden-jr-call-with-president-xi-jinping-of-china/>
4. Wang Yi (2021), “State Councilor and Foreign Minister Wang Yi Gives Interview to Xinhua News Agency and China Media Group on International Situation and China's Diplomacy in 2020,” *Chinese Ministry of Foreign Affairs*, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1844079.shtml
5. CGTN (2021), *Full text: Xi Jinping's speech at the virtual Davos Agenda event*, <https://news.cgtn.com/news/2021-01-25/Full-text-Xi-Jinping-s-speech-at-the-virtual-Davos-Agenda-event-Xln4hwjO2Q/index.html>
6. Brookings Institution (2020), *Dealing with Demand for China's Global Surveillance Exports*, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/04/FP_20200428_china_surveillance_greitens_v3.pdf.
7. Joseph Biden (2021), “Interim National Security Strategic Guideline”, *The White House*, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>
8. Antony Blinken (2021), “A Foreign Policy for the American People” (Speech), *US Department of State*, <https://www.state.gov/a-foreign-policy-for-the-american-people/>
9. Nikkei Asia (2021), *US and allies to build 'China-free' tech supply chain*, <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Biden-s-Asia-policy/US-and-allies-to-build-China-free-tech-supply-chain>
10. Joseph Biden (2021), “Interim National Security Strategic Guideline”, *The White House*, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>
11. Juan Zhang, Shannon Tiezzi (2020), “Harry Harding on the Rapidly Changing US-China Relationship”, *The Diplomat*, <https://thediplomat.com/2020/10/harry-harding-on-the-rapidly-changing-us-china-relationship/>